Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 12 grudnia 2019 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Polityka społeczna – Dyrektywa 79/7/EWG – Równość traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego – Artykuł 4 ust. 1 i 2 – Artykuł 7 ust. 1 – Obliczanie wysokości świadczeń – Dyrektywa 2006/54/WE – Równość traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy – Przepisy prawa krajowego przewidujące prawo do dodatku emerytalnego lub rentowego w przypadku kobiet mających przynajmniej dwoje dzieci biologicznych lub przysposobionych i otrzymujących rentę składkową z tytułu całkowitej niezdolności do pracy – Nieprzyznanie tego prawa mężczyznom znajdującym się w identycznej sytuacji – Sytuacja porównywalna – Dyskryminacja bezpośrednia ze względu na płeć – Odstępstwa – Brak

W sprawie C-450/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Juzgado de lo Social nº 3 de Gerona (sąd pracy nr 3 w Gironie, Hiszpania) postanowieniem z dnia 21 czerwca 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 9 lipca 2018 r., w postępowaniu:

WA

przeciwko

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, R. Silva de Lapuerta, wiceprezes Trybunału, M. Safjan (sprawozdawca), L. Bay Larsen i C. Toader, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Bobek,

sekretarz: L. Carrasco Marco, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 13 czerwca 2019 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu WA – F. Casas Corominas, abogado,

– w imieniu Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) – początkowo A.R. Trillo García, L. Martínez-Sicluna Sepúlveda i P. García Perea, a następnie L. Martínez-Sicluna Sepúlveda i P. García Perea, letrados,

* Język postępowania: hiszpański.

– w imieniu rządu hiszpańskiego – L. Aguilera Ruiz, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej – początkowo N. Ruiz García, C. Valero i I. Galindo Martín, a następnie N. Ruiz García i C. Valero, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 10 września 2019 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 157 TFUE oraz dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz.U. 2006, L 204, s. 23).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między WA, ojcem dwojga dzieci, a Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (krajowym zakładem ubezpieczeń społecznych, Hiszpania), dotyczącego odmowy przyznania WA dodatku do renty, który przysługuje kobietom mającym przynajmniej dwoje dzieci biologicznych lub przysposobionych.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 79/7/EWG

3 Zgodnie z motywami drugim i trzecim dyrektywy Rady 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 1979, L 6, s. 24):

„zasadę równego traktowania w dziedzinie zabezpieczenia społecznego należy wprowadzać w życie przede wszystkim w systemach ustawowych, które zapewniają ochronę na wypadek choroby, inwalidztwa, starości, wypadków przy pracy, chorób zawodowych i bezrobocia, jak i w przepisach dotyczących pomocy społecznej w zakresie, w jakim mają one uzupełnić lub zastąpić wymienione wcześniej systemy;

wprowadzanie w życie zasady równego traktowana w dziedzinie zabezpieczenia społecznego nie narusza przepisów dotyczących ochrony kobiet ze względu na macierzyństwo i że w tych ramach państwa członkowskie mogą wydać korzystne dla kobiet przepisy szczególne celem usunięcia istniejących przejawów nierównego traktowania”.

4 Artykuł 1 tej dyrektywy głosi:

„Celem niniejszej dyrektywy jest stopniowe wprowadzenie w życie, w dziedzinie zabezpieczenia społecznego i innych elementów ochrony socjalnej przewidzianych w art. 3, zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, nazywanej dalej »zasadą równego traktowania«”.

5 Artykuł 2 omawianej dyrektywy przewiduje:

„Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do ludności czynnej zawodowo, w tym do osób pracujących na własny rachunek, pracowników i osób pracujących na własny rachunek, których praca przerwana została z powodu choroby, wypadku lub niedobrowolnego bezrobocia, oraz do osób poszukujących pracy, jak i do emerytowanych lub będących inwalidami pracowników i osób pracujących na własny rachunek”.

6 Artykuł 3 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Niniejszą dyrektywę stosuje się do:

a) systemów ustawowych zapewniających ochronę przed ryzykiem:

– choroby;

– inwalidztwa;

– starości,

– wypadków przy pracy i chorób zawodowych;

– bezrobocia;

[…]”.

7 Artykuł 4 dyrektywy 79/7 brzmi następująco:

„1. Zasada równego traktowania oznacza brak jakiejkolwiek dyskryminacji ze względu na płeć, bądź bezpośrednio, bądź pośrednio, poprzez odwołanie, zwłaszcza do stanu cywilnego lub rodzinnego, w szczególności jeżeli chodzi o:

– zakres stosowania systemów i warunki objęcia systemami,

– obowiązek opłacania i obliczanie wysokości składek,

– obliczanie wysokości świadczeń, w tym podwyżek należnych z tytułu małżonka i na osobę będącą na utrzymaniu, oraz jeżeli chodzi o warunki dotyczące okresu wypłaty świadczeń i zachowanie prawa do świadczeń.

2. Zasada równego traktowania nie narusza przepisów dotyczących ochrony kobiet ze względu na macierzyństwo”.

8 Artykuł 7 tej dyrektywy głosi:

„1. „Niniejsza dyrektywa nie narusza prawa państw członkowskich do wyłączenia z jej zakresu:

[…]

b) przywilejów przyznawanych w systemach ubezpieczenia emerytalnego osobom, które wychowywały dzieci; nabycia praw do świadczeń na podstawie okresów przerwy w wykonywaniu pracy ze względu na wychowywanie dzieci”.

[…]

2. Państwa członkowskie przeprowadzają okresowo badanie kwestii wyłączonych na mocy ust. 1 w celu zweryfikowania, w świetle zmian społecznych w tej dziedzinie, czy uzasadnione jest podtrzymywanie odpowiednich wyłączeń".

Dyrektywa 2006/54

9 Dyrektywa 2006/54 uchyliła dyrektywę Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy (Dz.U. 1976, L 39, s. 40), w brzmieniu zmienionym dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/73/WE z dnia 23 września 2002 r. (Dz.U. 2002, L 269, s. 15).

10 Zgodnie z motywem 13 dyrektywy 2006/54:

„Trybunał Sprawiedliwości w swoim wyroku z dnia 17 maja 1990 r. [Barber (C-262/88, EU:C:1990:209)] orzekł, że wszystkie formy emerytur pracowniczych stanowią element wynagrodzenia w rozumieniu art. 141 traktatu [WE]".

11 Artykuł 1 tej dyrektywy głosi:

„Celem niniejszej dyrektywy jest wprowadzenie w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy.

W tym celu zawiera ona przepisy dotyczące wprowadzenia w życie zasady równego traktowania w odniesieniu do:

[…]

b) warunków pracy, w tym wynagrodzenia;

c) systemów zabezpieczenia społecznego pracowników.

[…]".

12 Artykuł 2 tej dyrektywy stanowi w ust. 1:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[…]

f) »systemy zabezpieczenia społecznego pracowników«: systemy nieobjęte dyrektywą [79/7], które mają na celu zapewnienie pracownikom najemnym i osobom prowadzącym działalność na własny rachunek, w przedsiębiorstwie, grupie przedsiębiorstw, gałęzi gospodarki lub należącym do grupy zawodowej, świadczeń, których celem jest uzupełnienie ustawowych systemów zabezpieczenia społecznego lub ich zastąpienie, niezależnie od tego, czy przystąpienie do nich jest obowiązkowe, czy dobrowolne".

Prawo hiszpańskie

13 Zgodnie z art. 7 ust. 1 Ley General de la Seguridad Social (hiszpańskiej ustawy o systemie zabezpieczenia społecznego) w wersji ujednoliconej, zatwierdzonej Real Decreto Legislativo 8/2015 (dekretem królewskim z mocą ustawy 8/2015) z dnia 30 października 2015 r. (BOE nr 261 z dnia 31 października 2015 r., s. 103291) (zwanej dalej „LGSS”):

„Bez względu na płeć, stan cywilny i zawód obywatele hiszpańscy zamieszkujący w Hiszpanii i cudzoziemcy legalnie zamieszkujący lub przebywający na terytorium hiszpańskim objęci są systemem zabezpieczenia społecznego o charakterze składkowym, pod warunkiem że w obu tych wypadkach prowadzą oni działalność na terytorium kraju i należą do jednej z poniższych kategorii:

a) pracowników, którzy świadczą pracę na rzecz osób trzecich na warunkach przewidzianych w art. 1 ust. 1 Estatuto de los Trabajadores [ustawie o statusie pracowników] w różnych gałęziach gospodarki lub osób mających status równy pracownikom, a mianowicie pracowników tymczasowych, sezonowych, stałych lub »fijos discontinuos«, w tym telepracowników, oraz, w każdym wypadku, niezależnie od kategorii zawodowej pracownika, formy i kwoty wynagrodzenia, które uzyskuje, oraz ogólnego charakteru jego stosunku pracy;

b) osób prowadzących działalność na własny rachunek, niezależnie od tego, czy są one właścicielami przedsiębiorstw indywidualnych lub rodzinnych, którzy ukończyli 18 rok życia i którzy spełniają wszystkie warunki wyraźnie określone w niniejszej ustawie lub w przepisach przyjętych w celu jej wykonania;

c) pracowników będących członkami spółdzielni pracy;

d) studentów;

e) urzędników służb publicznej, cywilnej i wojskowej”.

14 Artykuł 60 ust. 1 LGSS głosi:

„Kobietom mającym dzieci biologiczne lub przysposobione i otrzymującym na jakichkolwiek zasadach z systemu zabezpieczenia społecznego świadczenia składkowe z tytułu emerytury, wdowieństwa lub całkowitej niezdolności do pracy przysługuje ze względu na ich wkład demograficzny w zabezpieczenie społeczne dodatek emerytalny lub rentowy.

Wspomniany dodatek, który ma pod każdym względem charakter prawny publicznego świadczenia składkowego, oblicza się poprzez dodanie do kwoty bazowej wspomnianych świadczeń określonej wartości procentowej, która zależy od liczby dzieci według następującej skali:

a) w przypadku dwojga dzieci: 5%.

b) w przypadku trojga dzieci: 10%.

c) w przypadku czworga lub większej liczby dzieci: 15%.

W celu ustalenia prawa do dodatku oraz obliczenia jego wysokości uwzględnia się wyłącznie dzieci urodzone lub przysposobione przed wystąpieniem zdarzenia powodującego powstanie prawa do odpowiedniego świadczenia”.

15 Artykuł 196 ust. 3 LGSS przewiduje:

„Świadczenie pieniężne z tytułu całkowitej niezdolności do pracy wypłacane jest w formie dożywotniej renty”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

16 Decyzją z dnia 25 stycznia 2017 r. INSS przyznał WA rentę z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do pracy w wysokości 100% podstawy wymiaru świadczenia (zwaną dalej „decyzją z dnia 25 stycznia 2017 r.”). Wysokość tej renty wynosiła 1603,43 EUR miesięcznie, powiększone o waloryzację.

17 WA wniósł na drodze administracyjnej zażalenie na tę decyzję, twierdząc, że jako ojcu dwóch córek przysługuje mu na podstawie art. 60 ust. 1 LGSS prawo do dodatku rentowego, o którym mowa w tym przepisie (zwanego dalej „rozpatrywanym dodatkiem rentowym”), w wysokości 5% renty podstawowej, na takich samych warunkach co kobietom będącym matkami dwojga dzieci, które otrzymują rentę składkową z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w ramach hiszpańskiego systemu zabezpieczeń społecznych.

18 Decyzją z dnia 9 czerwca 2017 r. INSS oddalił zażalenie WA i utrzymał w mocy decyzję z dnia 25 stycznia 2017 r. W tym względzie INSS wskazał, że prawo do rozpatrywanego dodatku rentowego przysługuje wyłącznie kobietom otrzymującym emeryturę z hiszpańskiego systemu zabezpieczenia społecznego, będącym matkami przynajmniej dwójki dzieci, z tytułu ich wkładu demograficznego w system zabezpieczenia społecznego.

19 W międzyczasie, w dniu 23 maja 2017 r., WA zaskarżył decyzję z dnia 25 stycznia 2017 r. do Juzgado de lo Social nº 3 de Gerona (sądu pracy nr 3 w Gironie, Hiszpania), żądając przyznania mu prawa do otrzymania rozpatrywanego dodatku rentowego.

20 W dniu 18 maja 2018 r. Juzgado de lo Social nº 3 de Gerona (sąd pracy nr 3 w Gironie) został poinformowany o śmierci WA, która nastąpiła w dniu 9 grudnia 2017 r. DC, jego małżonka, wstąpiła w jego prawa jako strona skarżąca w postępowaniu głównym. Sąd odsyłający zwraca uwagę, że w związku z tym ewentualna wypłata rozpatrywanego dodatku rentowego będzie dotyczyć okresu do dnia śmierci WA.

21 Sąd odsyłający zauważył, że art. 60 ust. 1 LGSS przyznaje prawo do dodatku rentowego kobietom mającym przynajmniej dwoje dzieci biologicznych lub przysposobionych, ze względu na ich wkład demograficzny do systemu zabezpieczeń społecznych, podczas gdy znajdujący się w identycznej sytuacji mężczyźni nie mają tego prawa. Sąd ten wyraża wątpliwości co do zgodności tego przepisu z prawem Unii.

22 Pojęcie „wkładu demograficznego w system zabezpieczenia społecznego”, o którym mowa w art. 60 ust. 1 LGSS, może bowiem dotyczyć zarówno kobiet, jak i mężczyzn, ponieważ zdolność prokreacji oraz konieczność ponoszenia odpowiedzialności w związku z opieką nad dziećmi oraz ich wyżywieniem i wychowaniem oraz uwaga poświęcana dzieciom dotyczą każdej osoby, która może być matką lub ojcem. W rezultacie przerwa w pracy spowodowana urodzeniem, przysposobieniem dzieci lub ich wychowaniem może spowodować porównywalne niedogodności zarówno po stronie kobiet, jak i mężczyzn, niezależnie od ich wkładu demograficznego w system zabezpieczenia społecznego. Sąd odsyłający jest zdania, że – z tego punktu widzenia – przepisy zawarte w art. 60 ust. 1 LGSS wprowadzają nieuzasadnioną różnicę w traktowaniu z korzyścią kobiet i ze szkodą dla znajdujących się w identycznej sytuacji mężczyzn.

23 Jednakże to kobiety więcej poświęcają w sferze osobistej i zawodowej w związku z prokreacją. Kobiety muszą przejść przez ciążę i poród, które niosą za sobą oczywiste skutki biologiczne i fizjologiczne oraz wywierają niekorzystne skutki nie tylko na płaszczyźnie fizycznej, lecz także zawodowej, zwłaszcza w odniesieniu do ich uzasadnionych oczekiwań dotyczących awansu. Z biologicznego punktu widzenia regulacja zawarta w art. 60 ust. 1 LGSS może być zatem uzasadniona względami ochrony kobiet przed następstwami ciąży i macierzyństwa.

24 W tych okolicznościach Juzgado de lo Social n.º 3 de Gerona (sąd pracy nr 3 w Gironie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy zasadę równego traktowania, zakazującą jakiejkolwiek dyskryminacji ze względu na płeć, potwierdzoną w art. 157 [TFUE] oraz w dyrektywie [76/207], zmienionej dyrektywą [2002/73] i ujednoliconej dyrektywą [2006/54], narusza przepis ustawy krajowej (a mianowicie art. 60 ust. 1 [LGSS]), który przyznaje prawo do dodatku z systemu zabezpieczenia społecznego ze względu na wkład demograficzny w ten system kobietom, które miały dzieci biologiczne lub przysposobione i otrzymują na jakichkolwiek zasadach z tego systemu świadczenia składkowe z tytułu emerytury, wdowieństwa lub trwałej niezdolności do pracy, lecz nie przyznaje wspomnianego prawa mężczyznom znajdującym się w identycznej sytuacji?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

Uwagi wstępne

25 W ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Mając to na uwadze, Trybunał powinien w razie potrzeby przeformułować przedłożone mu pytania. Zadaniem Trybunału jest bowiem dokonanie wykładni wszystkich przepisów prawa Unii, jakie są niezbędne sądom krajowym do rozstrzygnięcia zawisłych przed nimi sporów, nawet jeżeli przepisy te nie są wyraźnie wskazane w pytaniach zadanych Trybunałowi (wyroki: z dnia 26 czerwca 2008 r., Wiedemann i Funk, C-329/06 i C-343/06, EU:C:2008:366, pkt 45; a także z dnia 8 maja 2019 r., PI, C-230/18, EU:C:2019:383, pkt 42).

26 Na gruncie niniejszej sprawy oznacza to, że nawet jeśli formalnie sąd odsyłający ograniczył swoje pytanie do wykładni art. 157 TFUE i dyrektywy 2006/54, to okoliczność ta nie sprzeciwia się temu, by Trybunał dostarczył temu sądowi wszystkich elementów wykładni prawa Unii, które mogą być użyteczne dla rozstrzygnięcia zawisłej przed nim sprawy, bez względu na to, czy sąd ten odniósł się do nich w treści swych pytań, czy też nie. W tym względzie do Trybunału należy wyprowadzenie z całości informacji przedstawionych przez sąd krajowy, a w szczególności z uzasadnienia postanowienia odsyłającego elementów rzeczonego prawa, które wymagają wykładni w kontekście przedmiotu sporu (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 stycznia 2010 r., Wolf, C-229/08, EU:C:2010:3, pkt 32; z dnia 8 maja 2019 r., PI, C-230/18, EU:C:2019:383, pkt 43).

27 W niniejszej sprawie WA, ojciec dwojga dzieci, domagał się na podstawie art. 60 ust. 1 LGSS przyznania mu rozpatrywanego dodatku rentowego w celu uzupełnienia jego renty składkowej z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do pracy.

28 W tym względzie trzeba przypomnieć, że pojęcie „wynagrodzenia” w rozumieniu art. 157 ust. 2 TFUE obejmuje emerytury lub renty będące pochodną stosunku zatrudnienia istniejącego między pracownikiem a pracodawcą, z wyłączeniem emerytur lub rent wypłacanych w ramach systemu ustawowego, do którego finansowania pracownicy, pracodawcy i ewentualnie organy administracji publicznej przyczyniają się w zakresie będącym pochodną raczej względów polityki społecznej niż tego

stosunku zatrudnienia. Wobec tego zakres wspomnianego pojęcia nie obejmuje systemów lub świadczeń zabezpieczenia społecznego, takich jak emerytury lub renty, bezpośrednio uregulowanych w przepisach ustawowych, z wyłączeniem wszelkich układów zbiorowych zawartych w ramach danego przedsiębiorstwa lub danej branży, których postanowienia mają moc obowiązującą w przypadku ogólnie określonych kategorii pracowników (wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo).

29 Tymczasem renta składkowa z tytułu trwałej niezdolności do pracy, taka jak ta, którą pobierał WA, która stanowi podstawę obliczania wymiaru rozpatrywanego dodatku rentowego, wydaje się być świadczeniem, które nie jest uzależnione od stosunku pracy między pracownikami a pracodawcą, lecz raczej względami natury społecznej w rozumieniu orzecznictwa przytoczonego w poprzednim punkcie niniejszego wyroku.

30 Ponadto w art. 60 ust. 1 LGSS wyjaśniono, że rozpatrywany dodatek rentowy ma pod każdym względem charakter prawny publicznego świadczenia o charakterze składkowym.

31 Oczywiście względy polityki społecznej, organizacji państwa, względy etyczne lub nawet natury budżetowej, które odegrały lub mogły odegrać pewną rolę przy tworzeniu systemu przez ustawodawcę krajowego, nie mogą przeważać, jeżeli emerytura dotyczy jedynie szczególnej kategorii pracowników, jest bezpośrednio związana z przepracowanym okresem, a jej wysokość jest obliczana na podstawie ostatniego wynagrodzenia (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 września 1994 r., Beune, C-7/93, EU:C:1994:350, pkt 45; z dnia 22 listopada 2012 r., Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, pkt 23).

32 W tym względzie, jak podnosi INSS, pierwsza z trzech powyższych przesłanek nie wydaje się być spełniona, gdyż z przedłożonych Trybunałowi dokumentów sprawy w żaden sposób nie wynika, że renta składkowa z tytułu trwałej niezdolności do pracy taka jak rozpatrywana w postępowaniu głównym dotyczy jedynie szczególnej kategorii pracowników.

33 W związku z tym tego rodzaju renta składkowa z tytułu trwałej niezdolności do pracy nie wchodzi w zakres pojęcia „wynagrodzenia" w rozumieniu art. 157 ust. 1 i 2 TFUE ani dyrektywy 2006/54 (zob. podobnie wyroki: z dnia 13 lutego 1996 r., Gillespie i in., C-342/93, EU:C:1996:46, pkt 14; z dnia 22 listopada 2012 r., Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, pkt 25; a także z dnia 14 lipca 2016 r., Ornano, C-335/15, EU:C:2016:564, pkt 38).

34 Ponadto z art. 1 akapit drugi lit. c) dyrektywy 2006/54 w związku z jej art. 2 ust. 1 lit. f) wynika, że wspomniana dyrektywa nie ma zastosowania do systemów ustawowych uregulowanych w dyrektywie 79/7.

35 Natomiast rozpatrywany dodatek rentowy jest objęty tą ostatnią dyrektywą, ponieważ stanowi on część ustawowego systemu ochrony przed jednym z rodzajów ryzyka wymienionych w art. 3 ust. 1 dyrektywy 79/7, mianowicie ryzykiem niezdolności do pracy, oraz że jest bezpośrednio i faktycznie związany z ochroną przed tym ryzykiem (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 grudnia 1999 r., Taylor, C-382/98, EU:C:1999:623, pkt 14; z dnia 22 listopada 2012 r., Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, pkt 26).

36 Omawiany dodatek rentowy służy bowiem ochronie kobiet mających przynajmniej dwoje dzieci biologicznych lub przysposobionych i otrzymujących rentę z tytułu niezdolności do pracy, zapewniając, że będą one dysponować niezbędnymi środkami między innymi na zaspokojenie swoich potrzeb.

37 W tych okolicznościach przedstawione pytanie należy rozumieć w ten sposób, że zmierza ono w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 79/7 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, które ze względu na wkład demograficzny kobiet w system zabezpieczenia społecznego ustanawia prawo do dodatku rentowego w przypadku kobiet mających

przynajmniej dwoje dzieci biologicznych lub przysposobionych i otrzymujących rentę składkową z tytułu trwałej niezdolności do pracy w ramach krajowego systemu zabezpieczenia społecznego, podczas gdy znajdujący się w identycznej sytuacji mężczyźni nie mają prawa do takiego dodatku.

Co do istoty

38 Zgodnie z art. 4 ust. 1 tiret trzecie dyrektywy 79/7 zasada równego traktowania oznacza brak jakiejkolwiek dyskryminacji ze względu na płeć, bądź bezpośrednio, bądź pośrednio, poprzez odwołanie, zwłaszcza do stanu cywilnego lub rodzinnego, w szczególności jeżeli chodzi o obliczanie wysokości świadczeń.

39 Sprawa w postępowaniu głównym dotyczy obliczenia całkowitej kwoty renty z tytułu trwałej niezdolności do pracy mężczyzny mającego dwoje dzieci, który domagał się przyznania mu rozpatrywanego dodatku rentowego.

40 Zgodnie z art. 60 ust. 1 LGSS rozpatrywany dodatek rentowy jest przyznawany kobietom – ze względu na ich wkład demograficzny w system zabezpieczenia społecznego – mającym przynajmniej dwoje dzieci biologicznych lub przysposobionych i w szczególności otrzymującym z systemu zabezpieczenia społecznego rentę składkową z tytułu trwałej niezdolności do pracy. Natomiast znajdującym się w identycznej sytuacji mężczyznom omawiany dodatek do renty nie przysługuje.

41 W związku z tym wydaje się, że wspomniany przepis prawa krajowego stanowi przejaw mniej korzystnego traktowania mężczyzn mających przynajmniej dwoje dzieci biologicznych lub przysposobionych. Tego rodzaju mniej korzystne traktowanie jest oparte na kryterium płci i może stanowić przejaw dyskryminacji bezpośredniej w rozumieniu art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7.

42 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału dyskryminacja polega na stosowaniu różnych norm do porównywalnych sytuacji lub też na stosowaniu tej samej normy do sytuacji odmiennych (wyroki: z dnia 13 lutego 1996 r., Gillespie i in., C-342/93, EU:C:1996:46, pkt 16; a także z dnia 8 maja 2019 r., Praxair MRC, C-486/18, EU:C:2019:379, pkt 73).

43 Należy zatem zbadać, czy ustanowione w przepisach krajowych rozpatrywanych w postępowaniu głównym odmienne traktowanie mężczyzn i kobiet dotyczy grup osób znajdujących się w porównywalnych sytuacjach.

44 W tym względzie należy przypomnieć, że wymóg dotyczący porównywalnego charakteru sytuacji nie oznacza, że dane sytuacje muszą być identyczne, ale że powinny być jedynie porównywalne [wyrok z dnia 26 czerwca 2018 r., MB (Zmiana płci a emerytura), C-451/16, EU:C:2018:492, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo].

45 Oceny porównywalności tych sytuacji należy dokonywać nie w sposób ogólny i abstrakcyjny, lecz w sposób szczególny i konkretny, z uwzględnieniem wszystkich charakteryzujących te sytuacje czynników, w szczególności w świetle przedmiotu i celu uregulowania krajowego, w którym ustanowiono dane rozróżnienie, jak również zasad i celów dziedziny prawa, do której to uregulowanie krajowe należy [wyrok z dnia 26 czerwca 2018 r., MB (Zmiana płci a emerytura), C-451/16, EU:C:2018:492, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo].

46 Co się tyczy celu art. 60 ust. 1 LGSS, polegającego na zrekompensowaniu kobietom ich wkładu demograficznego w system zabezpieczenia społecznego, należy stwierdzić, że wkład demograficzny mężczyzn jest równie istotny jak wkład kobiet.

47 W związku z tym samo wnoszenie wkładu demograficznego w system zabezpieczenia społecznego nie może uzasadniać okoliczności, że mężczyźni i kobiety nie znajdują się w porównywalnej sytuacji pod względem przyznania rozpatrywanego dodatku rentowego.

48 Jednakże w odpowiedzi na pisemne pytanie Trybunału rząd hiszpański podkreślił, że rozpatrywany dodatek rentowy nie służy jedynie zrekompensowaniu kobietom mającym przynajmniej dwoje dzieci ich wkładu demograficznego w system zabezpieczenia społecznego. Wspomniany dodatek został również pomyślany jako środek mający na celu zmniejszenie różnicy między wysokością emerytur i rent mężczyzn i kobiet, wynikającej z różnego przebiegu ich karier zawodowych Realizowany cel ma polegać na zapewnieniu odpowiednich świadczeń kobietom, których zdolność składkowa, a tym samym wysokość emerytury albo renty została obniżona wskutek przerwania lub skrócenia ich kariery zawodowej w związku z posiadaniem przynajmniej dwojga dzieci.

49 W uwagach na piśmie INSS podnosi też, że rozpatrywany dodatek rentowy jest uzasadniony względami polityki społecznej. Na poparcie tej argumentacji INSS przedstawił liczne dane statystyczne, które wskazują na różnicę w wysokości świadczeń emerytalnych i rentowych mężczyzn i kobiet, a także w wysokości świadczeń pobieranych z jednej strony przez kobiety niemające dzieci lub mające jedno dziecko, a z drugiej strony przez kobiety mające przynajmniej dwoje dzieci.

50 W tym względzie, jeśli chodzi o cel polegający na zmniejszeniu różnic w wysokości rent kobiet i mężczyzn dzięki przyznaniu rozpatrywanego dodatku rentowego, należy zauważyć, że art. 60 ust. 1 LGSS ma na celu, przynajmniej częściowo, ochronę kobiet jako rodziców.

51 Tymczasem, po pierwsze, wspomnianą cechę mogą mieć zarówno mężczyźni, jak i kobiety, a po drugie, sytuacja ojca oraz sytuacja matki rozważana pod względem wychowywania dzieci mogą być porównywalne (zob. podobnie wyroki: z dnia 29 listopada 2001 r., Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, pkt 56; z dnia 26 marca 2009 r., Komisja/Grecja, C-559/07, niepublikowany, EU:C:2009:198, pkt 69).

52 W szczególności okoliczność, że to kobiety są w większym stopniu dotknięte niekorzystnymi skutkami na płaszczyźnie zawodowej w związku z wychowywaniem dzieci, ze względu na to, że to głównie one podejmują się tego zadania, nie może wykluczyć możliwości porównania ich sytuacji z sytuacją mężczyzny, który podejmuje się wychowania swoich dzieci i który z tego samego powodu był narażony na równie niekorzystne skutki na płaszczyźnie zawodowej (zob. podobnie wyrok z dnia 29 listopada 2001 r., Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, pkt 56).

53 W tych okolicznościach, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 66 opinii, istnienie danych statystycznych wskazujących na występowanie różnic strukturalnych między wysokością emerytur i rent kobiet a wysokością emerytur i rent mężczyzn nie pozwala na sformułowanie wniosku, że w świetle rozpatrywanego dodatku rentowego kobiety i mężczyźni nie znajdują się w porównywalnej sytuacji jako rodzice.

54 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału odstępstwa od wyrażonego w art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 zakazu wszelkich przejawów bezpośredniej dyskryminacji ze względu na płeć są dopuszczalne tylko w wyczerpująco określonych przypadkach wskazanych w przepisach tej dyrektywy [zob. podobnie wyroki: z dnia 3 września 2014 r., X, C-318/13, EU:C:2014:2133, pkt 34, 35; a także z dnia 26 czerwca 2018 r., MB (Zmiana płci i emerytura), C-451/16, EU:C:2018:492, pkt 50].

55 Odnosząc się do powodów uzasadniających odstępstwo, należy wskazać w pierwszej kolejności, że zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy 79/7 zasada równego traktowania nie narusza przepisów dotyczących ochrony kobiet ze względu na macierzyństwo.

56 W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że zastrzegając dla państw członkowskich prawo zachowania w mocy lub wprowadzenia przepisów mających na celu zapewnienie takiej ochrony, art. 4 ust. 2 dyrektywy 79/7 uznaje w odniesieniu do zasady równości traktowania ze

względu na płeć zasadność, po pierwsze, ochrony kondycji biologicznej kobiety w trakcie ciąży i w okresie następującym po niej, oraz po drugie, ochrony szczególnego związku między kobietą a jej dzieckiem w trakcie okresu następującego po porodzie (zob. podobnie, w odniesieniu do dyrektywy 76/207, wyroki: z dnia 12 lipca 1984 r., Hofmann, 184/83, EU:C:1984:273, pkt 25; z dnia 19 września 2013 r., Betriu Montull, C-5/12, EU:C:2013:571, pkt 62).

57 Tymczasem w rozpatrywanym wypadku art. 60 ust. 1 LGSS nie zawiera żadnego elementu uzależniającego przyznanie rozpatrywanego dodatku rentowego od skorzystania przez kobietę z urlopu macierzyńskiego lub od niekorzystnych skutków na płaszczyźnie zawodowej wynikających z przerwania przez kobietę działalności zawodowej w okresie po urodzeniu dziecka.

58 W szczególności wspomniany dodatek jest przyznawany kobietom, które przysposobiły dzieci, co świadczy o tym, że prawodawca krajowy nie zamierzał ograniczyć stosowania art. 60 ust. 1 LGSS do ochrony kondycji biologicznej kobiety po porodzie.

59 Ponadto, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 54 swojej opinii, przepis ten nie wymaga rzeczywistego przerwania przez kobiety pracy wraz z pojawieniem się dziecka, ponieważ nie zawiera warunku skorzystania z urlopu macierzyńskiego. Tak jest w szczególności w wypadku kobiet, które urodziły dziecko przed wejściem na rynek pracy.

60 W związku z tym należy stwierdzić, że dodatek rentowy taki jak rozpatrywany w postępowaniu głównym nie jest objęty zakresem stosowania odstępstwa od zakazu dyskryminacji przewidzianego w art. 4 ust. 2 dyrektywy 79/7.

61 W drugiej kolejności – art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 79/7 stanowi, że nie narusza ona prawa państw członkowskich do wyłączenia z jej zakresu „przywilejów przyznawanych w systemach ubezpieczenia emerytalnego osobom, które wychowywały dzieci" oraz „nabycia praw do świadczeń na podstawie okresów przerwy w wykonywaniu pracy ze względu na wychowywanie dzieci".

62 W tym względzie należy zauważyć, że w każdym wypadku art. 60 ust. 1 LGSS uzależnia przyznanie rozpatrywanego dodatku rentowego nie od wychowywania dzieci ani od okresów przerwy w zatrudnieniu wynikających z wychowywania dzieci, lecz wyłącznie od posiadania przez kobiety uprawnione do tego dodatku przynajmniej dwojga dzieci biologicznych lub przysposobionych oraz od otrzymywania przez nie z systemu zabezpieczenia społecznego świadczenia składkowego z tytułu emerytury, wdowieństwa lub trwałej niezdolności do pracy.

63 W konsekwencji art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 79/7 nie ma zastosowania do świadczenia takiego jak rozpatrywany dodatek rentowy.

64 Należy wreszcie dodać, że zgodnie z art. 157 ust. 4 TFUE ze względu na dążenie do zapewnienia pełnej równości między mężczyznami i kobietami w życiu zawodowym zasada równości traktowania nie stanowi dla państwa członkowskiego przeszkody w utrzymaniu lub przyjmowaniu środków przewidujących specyficzne korzyści, zmierzające do ułatwienia wykonywania działalności zawodowej przez osoby płci niedostatecznie reprezentowanej bądź zapobiegania niekorzystnym sytuacjom w karierze zawodowej i ich kompensowania.

65 Jednakże wspomniane postanowienie nie ma zastosowania do przepisów krajowych takich jak art. 60 ust. 1 LGSS, gdyż rozpatrywany dodatek rentowy działa w ten sposób, że jedynie powiększa wysokość przyznanej kobiecie renty, w szczególności z tytułu trwałej niezdolności do pracy, nie rozwiązując problemów, które mogą one napotkać w trakcie swojej kariery zawodowej; nie wydaje się też, aby ten dodatek mógł zrekompensować niedogodności, na które narażone są kobiety, poprzez udzielenie im pomocy w tej karierze oraz aby w związku z tym konkretnie zapewniał pełną równość kobiet i mężczyzn w życiu zawodowym (zob. podobnie wyroki: z dnia 29 listopada 2001 r., Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, pkt 65; z dnia 17 lipca 2014 r., Leone, C-173/13, EU:C:2014:2090, pkt 101).

66 Należy wobec tego stwierdzić, że przepis prawa krajowego rozpatrywany w postępowaniu głównym stanowi przejaw dyskryminacji bezpośredniej ze względu na płeć, a tym samym jest niezgodny z dyrektywą 79/7.

67 Mając na względzie powyższe rozważania, na zadane pytanie należy odpowiedzieć, iż dyrektywę 79/7 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, który ze względu na wkład demograficzny kobiet w system zabezpieczenia społecznego ustanawia prawo do dodatku rentowego w przypadku kobiet mających przynajmniej dwoje dzieci biologicznych lub przysposobionych i otrzymujących rentę składkową z tytułu trwałej niezdolności do pracy w ramach krajowego systemu zabezpieczenia społecznego, podczas gdy znajdujący się w identycznej sytuacji mężczyźni nie mają prawa do takiego dodatku.

W przedmiocie kosztów

68 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Dyrektywę Rady 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, który ze względu na wkład demograficzny kobiet w system zabezpieczenia społecznego ustanawia prawo do dodatku rentowego w przypadku kobiet mających przynajmniej dwoje dzieci biologicznych lub przysposobionych i otrzymujących rentę składkową z tytułu trwałej niezdolności do pracy w ramach krajowego systemu zabezpieczenia społecznego, podczas gdy znajdujący się w identycznej sytuacji mężczyźni nie mają prawa do takiego dodatku.

Podpisy